

2. Боньковська С. Ковальство на Україні (XIX – початок XX ст.) / С. М. Боньковська. – Київ : Наукова думка, 1991. – 112 с.

3. Майгур Т. Художньо-стильові ознаки кованих огорож Кам'янця-Подільського кінця XIX – початку XX ст. / Т. В. Майгур // Проблеми сучасності : культура, мистецтво, педагогіка : зб. наук. праць / за ред. В. Л. Філіппова. – Харків-Луганськ, 2005. – С. 174-182.

4. Папевська С. Архітектурна спадщина Кам'янця-Подільського кінця XIX – початку XX ст. / С. Папевська // Тези доповідей VI Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський : КПДПУ, 1985. – С. 20-21.

5. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / М. Р. Селівачов. – Київ : Редакція вісника «Ант», 2009. – XVI, 408 с., іл.

6. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник (КПДІМЗ). – КВ-90486. – Збірник креслень залізних та чавунних огорож Подільської губернії : альбом будівельної комісії XIX ст. – Ін. № 1259.– 20 с.

Триколенко С.Т.

аспірант,

Інститут мистецтвознавства, фольклористики

та етнології імені М.Т. Рильського

Національної академії наук України

ПОСТАНОВКИ ВИСТАВ ЗА ТВОРАМИ ЕРІКА-ЕММАНУЕЛЯ ШМІДТА В ТЕАТРАХ КИЄВА

За твором знаменитого нині сучасного драматурга Еріка-Еммануеля Шмідта в театрі ім. І. Франка поставлена вистава «Фредерік, або бульвар злочинів». Ця п'єса була написана

драматургом на честь 65 річчя його друга – знаменитого актора Ж. П. Бельмондо [1]. Режисер-постановник заслужений діяч мистецтв України Юрій Кравченко, сценографія Олексія Вакарчука, костюми – Катерини Корнійчук. Дія вистави супроводжується грою оркестру театру під керівництвом заслуженого артиста України Володимира Гданського. Роль Леметра виконує народний артист України Олександр Задніпровський.

Події цієї блискучої комедії відбуваються у першій половині ХІХ ст. Це один з найяскравіших, і, водночас, найнеспокійніших та найтрагічніших періодів в історії держави: постійні інтриги, перевороти, прихід до влади Наполеона, його поразка, одна революція, друга революція... Республіка, Директорія, одна громадянська війна, друга громадянська війна... Події у Франції мають величезний вплив на інші держави, і, водночас, інші держави впливають на події у Франції. Хаос та безумство, у якому жила країна, найяскравіше виявився у жанрі мелодрами, в п'єсах, сповнених шокуючи подій: вбивства, різанина, зради, боротьба між найближчими родичами, моральний занепад аристократії та чиновників. Народ ломився в театри на бульварі Тампль – «Бульварі злочинів», як його прозвали через специфічний репертуар, де, всупереч офіційному Комеді Франсез (головного класичного театру Парижа) кипіло реальне життя, вибухали пристрасті та викривалися людські вади [2].

У п'єсі розповідається про унікального актора паризького бульварного театру ХІХ століття Фредеріка Леметра – історичну особистість. Він досягнув вершини акторської кар'єри, але мусив пожертвувати своїм приватним життям. Весь Париж захоплюється ним, його

неймовірним талантом та ексцентричністю. Здається, що для нього не існує нічого неможливого. На сцені він – втілення пристрасного коханця, але за кулісами все по-іншому... Зустрівши таємничу Береніку, він не може визначитися – це справжнє кохання чи театральна ілюзія? Сцена чи реальне життя?

«Ти занадто довіряєш мені, Береніко. А я, до речі, лише актор, тобто останній з людей, кому варто довіряти. Я не вмю розпізнавати, граю я чи брешу, чесність – необхідна складова моєї професії. Я постійно за собою спостерігаю. Чи знаєш ти, що не похованні моєї матері у мене вдався чудовий крик болю? Так от, відразу ж після того я аналізував його і шукав спосіб відтворити за потреби... Я – чудовисько, Береніко» [3, с. 61].

Декорації діляться на дві групи – побутові та абстраговані. До абстрагованих декорацій відносяться штори, що підвішені до закрученого у коло карнизу вгорі сцени. Актори рухають їх, ховаються за ними. Ці штори, за рахунок зміни освітлення, здаються то легким туманом, у якому потопають герої вистави, то непробивною стіною, яка їх розділяє. Також їхній постійний рух нагадує швидкоплинність подій у театрі та загалом у Франції.

До побутових декорацій відносяться статична стіна, встановлена з правого боку сцени, та рухомі сходи, які то стоять біля стіни, то опиняються посередині сцени. Також на сцені присутні меблі та дрібні предмети інтер'єру, а також невеликі декорації з інших вистав, які доповнюють театральну атмосферу вистави.

Також дійство оживляють акробатичні та танцювальні номери, яким насичений спектакль: або драматургічно обумовлені епізоди, або додані для емоційного загострення

хореографічні рухи. У якості музичного оформлення використані композиції (Бруно Коваллі), які, за рахунок сучасної обробки старовинних релігійних пісень звучать водночас відповідно епосі та цікаво для слуху сучасної людини.

В спектаклі «Оскар – Богу» за п'єсою Е.-Е. Шмідта головним елементом декорації є стилізоване лікарняне ліжко. У творі, до якого звернувся режисер, відомий письменник та драматург змушує урбанізовану людину, – зазвичай не стільки атеїста, скільки байдужу до будь-яких богів, не сприймаючу надприродні явища особистість, змусити поважати життя саме як дар, як цілісний шлях особистості, незалежно від його земної протяжності у часі; саме на цьому наголошує автор. Через зміну світовідчуття безнадійно хворого хлопчика, який чекає невідворотного кінця в онкологічній лікарні, драматург говорить засмиканому суєтою сучасникові про вічність у кожній миті [4].

У виставі задіяні два актори, які грають персонажів хлопчика Оскара та Рожевої пані. Але у п'єсі багато персонажів – хворі діти, їхні батьки, медичний персонал... Образи інших персонажів виникають на великому проекційному екрані, на якому висвітлюються дитячі малюнки Оскара. Вони постають перед глядачами такими, якими їх бачить Оскар – дещо стилізовані, місцями гіпертрофовані, розділені на приємних та неприємних. Таке рішення чудово характеризує слова Делберта Анру в книзі «Драматичне сприйняття»: «На сцені їх фізичне життя; на екрані – духовне. Сцена використовується об'єктивно, екран – суб'єктивно, наче драматичний контрапункт. Одночасне вираження двох сторін нашої природи є точною паралеллю життєвих процесів. Ми живемо одночасно у двох

світах – фізичний світ реальності і духовний світ потойбіччя» [5, с. 5].

Щоправда, на проєкції виникають зображення реального світу, побаченого й переосмисленого Оскаром. Його підсвідомість гіпертрофує фігури так, як він їх собі уявляє. Завдяки проєкційним зображенням можна чітко усвідомити контраст між повсякденністю і сприйняттям цієї повсякденності. Хлопчик, намагаючись відсторонитися від неприємних реалій буття, заглиблюється в свій власний уявний світ, створений за допомогою Бабці Ружі та підтримуваний друзями.

Лікарняне ліжко стилізоване, воно відіграє роль не тільки ліжка, а й цілого світу маленького хлопчика, який вирішив спробувати прожити за 12 днів довге доросле життя, сповнене дорослих почуттів та переживань. Він уявляє своє життя як у позитивних, так і негативних моментах; реальний світ, обмежений лікарнею, розширюється до безмежного світу цікавих та інтригуючи подій у фантазіях. Образ дитини, котра намагається жити дорослим життям, доповнюють іграшки, дрібна аудіоапаратура, костюми казкових героїв. Певна езотеричність, яка обов'язково має бути присутня при діалогах героїв вистав з потойбічними силами, в даному випадку виражається у затемненні сцени, єдиним проблеском світла на якій є маленька скляна кулька, яку використовує Оскар для зв'язку з богом і яка в такі миті стає його власним уособленням. (Люди, які пережили клінічну смерть, розповідали, що відчували себе енергетичним згустком у Космосі. Про подібне оповідається й в давньоєгипетських текстах). Таким чином, і показані листи до Бога, і монолог у темряві з палаючим червоним сяйвом

скляним шаром виглядають дуже ефектно і справляють сильне враження. Ця кулька виступає поєднуючим елементом кількох мізансцен – м'яко демонструє перехід від одного стану освітлення та дії до іншого. У деяких епізодах відкривається простір за задником сцени, там знаходиться втілення духовного світу обох головних героїв. Для Бабці Ружі це затишна каплиця, в якій вона може заглибитись у роздуми та на деякий час відсторонитися від бурхливих подій оточуючого середовища. А для Оскара це неймовірне відчуття єднання з цілим світом, з усіма проявами природи, доросле осмислення сенсу людського буття та усвідомлення того, що фізичною смертю його кволого тіла існування не завершується, що його душа вічна. Завдячуючи ідеї Бабці Ружі проживати кожен день як 10 років, він зумів налаштуватися на неминуче і сприйняв свою смерть як мудра, зріла людина, котра гідно і впевнено пройшла довгий життєвий шлях. Він зрозумів, що його хвороба – це даність, якої він не може позбутися, але може і мусить зробити так, щоб вона не зруйнувала останні «роки» його життя і не завдавала болю його близьким. Зміни духовного й фізичного стану Оскара підкреслюють зміни освітлення.

Але не тільки Бабця Ружа допомогла Оскару, а і він їй. Автор п'єси не розповідає, на що саме вона хвора, але завдяки необхідності дбати про Оскара, підіймати йому настрій та не давати заглибитись у відчай і зненавидіти весь світ, вона змушена придумати історію власного життя і придумує її так, що сама починає у неї вірити. Смерть Оскара боляче чіпляє її, але згадки про нього завжди грітимуть її серце, а усвідомлення того, що вона зробила останні дні його життя сповненими глибокого сенсу, дає їй можливість долати власні недуги. Автор нічого не говорить

про хворобу Бабці Ружі – але одна фраза, кинута необачно Оскару, змушує задуматися над її становищем: «Та що ти знаєш про мене?».

Успадкувавши від Оскара скляну кульку, за допомогою якої він «спілкувався з Богом», вона в останні хвилини вистави розкриває свою таємницю: все, що вона розповідала Оскару про кетч, суцільна вигадка. Лише черговий спосіб підбадьорити його, зацікавити. А може, підбадьорити і саму себе – придумати інше життя, про яке вона, можливо, потайки мріяла.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс <http://www.belmondo.ru/index.php/component/jmovies/card/Фредерик%20или%20бульвар%20преступлений>
2. Електронний ресурс <http://www.kino-teatr.ru/teatr/movie/88612/annot/>
3. Ерік-Еммануїл Шмідт Фредерік, або Бульвар злочинів // с. 75. Електронний ресурс [theatre-library.ru>files/sh/shmitt/shmitt_3.doc](http://theatre-library.ru/files/sh/shmitt/shmitt_3.doc)
4. Грицук В. Стаття Валерія Чайковська: Знову народити себе // Офіційний сайт журналу Кіно-театр – №3, 2007 р. режим доступу: http://www.ktm.ukma.kiev.ua/show_content.php?id=712
5. Unruh Delbert Towards a new Theatre: The Lectures of Robert Edmond Jones // «Dramatik Imagination», p. 142